

ÚTON AZ EURÓPAI GMU 2.0 FELÉ

Halmi Péter
Mélyintegráció
A Gazdasági és Monetáris Unió ökonómiája

Budapest, 2020
Akadémiai Kiadó, 538 p.
ISBN: 9789634545552

Az európai integrációval foglalkozó nemzetközi szakirodalmat tanulmányozva azzal szembesülünk, hogy onnan szinte kivonultak az akadémiai szféra közgazdászai, s a politológusok, jogászok elemzései váltak dominánssá. Ezért is különösen jelentős Halmi Péter monográfiája, amely az Európai Unió gazdasági integrációja legfejlettebb alkotóelemének, a gazdasági és monetáris uniónak (GMU) a közgazdaságtudományi elemzésére vállalkozik. Ugyanakkor a GMU vizsgálatát az integráció szélesebb összefüggéseibe helyezi, áttekintést adva a gazdasági integrációelméletről, annak reálgazdasági vonatkozásairól is.

A szerző először a nemzetközi közgazdaságtan, azon belül is a kereskedelemelmélet jelen állását, eredményeit tekinti át tekintélyt parancsoló alapossággal, hatalmas szakirodalom feldolgozására építve. Innen származik a kötet kulcsgondolata, nevezetesen, hogy a regionális integrációkat több területre, szabályozási eszközre kiterjesztő, úgynevezett „mély” kereskedelmi integráció koncepcióját tovább lehet fejleszteni az európai integrációra. A szerző alkalmasnak látja a mélyintegráció fogalmát (ebben az összefüggésben egybeírt kifejezésként) arra, hogy az EU-ra alkalmazva az európai integrációelmélet számára új értelmezési keretet alkosson. Ebben a keretben mutatja be, hogy a kereskedelmi kapcsolatokon túl az integráció mechanizmusai kiterjednek a termelési tényezőkre, vagyis a tőkeberuházások és a munkaerő áramlására, a termelési hálózatok és értékláncok kialakulására. Az integráció mélyülését olyan dinamikus hatások kísérik, mint az intenzívebbé váló verseny, a termelékeny vállalatok kiválasztódása és az innovációs hatás. A folyamatok dinamikája továbbvezet a monetáris unió és a szupranacionális struktúrák felé. Az EU-tagság előnyeit a brit példán keresztül mutatja be.

Noha az integráció egyértelműen kereskedelmi és jóléti nyereséggel jár, az egyre szorosabb integráció akkor valósítható meg, ha a rendszer kellően homogén.

A homogenitást a nominális és reálkonvergencia, valamint a reakcióképesség, azaz a reziliencia határozza meg. Az országok közötti különbségek miatt a mélyintegráció rendszere a magintegrációt és egyes tagállamok differenciált integrációját, a perifériaintegrációt foglalja magába. Az egyre szorosabb integráció a magintegrációban valósul meg.

A GMU konkrét működésének vizsgálata előtt megismerhetjük az optimális valutaövezet elméletét és kritériumainak teljesülését, illetve annak hiányosságait az európai integráció esetében. A GMU-nak a maastrichti szerződésben megalkotott változatát a szerző GMU 1.0-nak nevezi, és bemutatja annak eleve ellentmondásokat tartalmazó szerkezetét. A közös monetáris politika és a nemzeti hatáskörben tartott költségvetési politika lehetséges ellentmondásai kezdettől fogva ismertek voltak. Ezek a problémák azután a valóságban is bekövetkeztek, különösen a 2008-as globális válság hozta felszínre a pénzügyi és gazdaságpolitikai konfliktusokon túl az uniós gazdaságok strukturális problémáit. A szerzőt ez arra készítette, hogy górcső alá vegye az elméleti megalapozásban megismert konvergenciamechanizmus és a reziliencia működését a monetáris integráción belül.

A problémák feltárása elvezet a pozitívista jellegű elemzéstől a teendők normatív megfogalmazásához, a szükségesnek tartott reformokhoz, amelyeket a szerző együttesen GMU 2.0 névvel jelöl. A továbblépés jelentős reformokat követel mind a monetáris, mind a fiskális politika területén, számos intézményi változás kíséretében. A kívánatos változások részletesen feltárt, komplex együttese nagy kihívás az integráció számára, és a szerző számos helyen utal a korlátokra, lehetséges csapdákra. Ezek a belátások arra ösztönzik, hogy az elemzést politikai gazdaságtani irányba is kiterjessze, illetve politológiai kutatások eredményeire is támaszkodjon. Magyarázata szerint az a tény, hogy az egyes politikák eltérő mélységben integráltak (a kormányközi koordináció és a szupranacionális centralizálás több fokozata létezik), valamint az egyes politikákban részt vevő országok körében is van eltérés, arra vezethető vissza, hogy az adott területen mekkora a kölcsönös függőség, és milyen mértékű az átpolitizáltság. Halmai Péter az alkalmazott elemzési keretben a differenciált integrációt átmeneti, pragmatikus megoldásnak tekinti, amely a magintegrációhoz képest csak a második legjobb lehetőség. A kötet végén számot vet azzal, hogy a gazdasági irracionalitás valósággá válhat. A kézirat lezárásakor még csak a brexit megvalósulása volt ténykérdés, a konkrét módja nem, így a különböző forgatókönyveket lehetett mérlegelni. A brit kilépéssel megtörtént dezintegráció ellenére a kötet gondolatmenete szerint a bemutatott elemi erejű mechanizmusokra tekintettel, az EU többi tagállama legvalószínűbb módon továbbra is a mélyintegráció rendszerében, az abból következő fejlődési úton haladhat.

Nem nehéz megjósolnunk, hogy Halmai Péter könyve az európai integráció kutatásának és oktatásának megkerülhetetlen alpmunkája lesz. Művében egyrészt alkotó módon szintetizálja a nemzetközi szakirodalomban fellelhető tudást, másrészt ezt új paradigma keretében értelmezi. A könyv nagyon izgalmas pillanatban született meg, ugyanis a jelenlegi világjárvány által kiváltott gazdasági krízis lehetőséget teremt az EU számára, hogy az úfüggőségi pályáról letérve, jelentős változásokat indítson el. Ennél fogva alkalom nyílik arra, hogy az olvasók tesztelhessek a mélyintegrációs paradigma működését.

Farkas Beáta